

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาความเป็นไปได้ ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตาม อัครยาชัย กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทศนคติ กระบวนการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม ที่จะนำไปสู่คุณค่าที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและความเป็นจริงของชุมชนอีสาน รวมถึงการศึกษา แนวคิด วิธีการและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตสอดคล้องเหมาะสมกับท้องถิ่นอีสานพร้อมทั้งเสนอแบบจำลอง การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัครยาชัยในจังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็น แนวทางสำหรับองค์กรหรือหน่วยงานทางศิลปวัฒนธรรม ที่จะพัฒนาบทบาทไปสู่ศูนย์การเรียนรู้ ตามอัครยาชัยด้านศิลปวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับความเป็นท้องถิ่น โดยกำหนดกลุ่มประชากรที่ใช้ ศึกษาเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านศิลปวัฒนธรรม และเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในจังหวัด ขอนแก่น คือ ศิลปินจำนวน 1 ท่าน นักวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมจำนวน 1 ท่าน ผู้บริหารองค์กร ทางศิลปวัฒนธรรมจำนวน 3 ท่าน ผู้นำชุมชนจำนวน 1 ท่าน ตัวแทนจากสถานศึกษาจำนวน 3 ท่าน ตัวแทนจากกลุ่มอิสระและเอกชนจำนวน 2 ท่าน รวมทั้งสิ้น 11 ท่าน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธี การศึกษาโดยการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูล การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมกับองค์กรตัวอย่างทางด้าน ศิลปวัฒนธรรม 4 แห่ง คือ โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ โฮงมูนมังเมือง ขอนแก่น สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนวัด ไชยศรี บ้านสวาทณี จังหวัดขอนแก่น เพื่อค้นหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการนำเสนอ ผลงานวิจัย

6.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแนวคิด ทศนคติ บรรยากาศในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในจังหวัด ขอนแก่น พบว่า ขอนแก่นเป็นเมืองเกิดใหม่ที่เป็นศูนย์กลางการรับนโยบายในการพัฒนาประเทศ จากส่วนกลางทั้งการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ขอนแก่นจึงมีภาพลักษณ์ ความเป็นเมืองการค้าพาณิชย์ มากกว่าเมืองที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะมา ยาวนาน ทำให้ในปัจจุบันคณะผู้บริหารเมืองขอนแก่นพยายามที่พัฒนาเมืองโดยสื่อผ่านการสร้าง

สัญลักษณ์ การประดิษฐ์ และการปรับเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและเป็นประเพณีพิธีกรรม เพื่อสนองนโยบายให้ขอนแก่นเป็น เมืองที่น่าอยู่ และเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดจิตสำนึกในคุณค่าและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดย นำเสนอผ่าน โสณมูมั่ง พิพิธภัณฑสถานเมืองขอนแก่นที่แสดงถึงความเป็นมาและประวัติเรื่องราวของ เมืองขอนแก่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้คณะผู้บริหารเทศบาลนครขอนแก่นยังได้เชื่อมโยงนโยบายทางด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา เข้ากับนโยบายทางการศึกษา ด้วยการพัฒนา สนับสนุนโรงเรียนในเขตเทศบาลจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่นร่วมกับชุมชน และสำนัก วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและการปฏิบัติการเรียน การสอนโดยให้นักเรียนและชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ ทำให้เกิดโรงเรียนต้นแบบวิถีชุมชนอย่าง โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัยเป็นต้น ซึ่งนักวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมและชุมชน ศิลปินในท้องถิ่น ต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ขอนแก่นแม้จะเป็นเมืองเกิดใหม่และมีฐานที่มาจากความเป็น เมืองการค้าพาณิชย์ แต่หากผู้บริหารเทศบาลนครขอนแก่นปรับฐานของการพัฒนามาเชื่อมกับ วัฒนธรรมชุมชน เพื่อให้สังคมสมัยใหม่ของเมืองขอนแก่นเกิดการเรียนรู้วิถีท้องถิ่นเพื่อความรู้จัก ตนเอง เพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ทั้งภายนอกภายในน่าจะเป็นการพัฒนาไปใน ทิศทางที่ถูกต้อง เนื่องจากฐานเดิมของคนในชุมชนนั้น อยู่ท่ามกลางสัญลักษณ์ทางศิลปะและ วัฒนธรรมพื้นถิ่นของเราเองที่สะสมมานานแล้ว ทั้งงานพุทธศิลป์ งานศิลปะ หัตถกรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม การแสดงดนตรี นาฏศิลป์ ประเพณี พิธีกรรมที่ยังคงหลงเหลืออยู่และ สะท้อนให้เห็นความเฉลียวฉลาดของภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สะสมมา

ในส่วนของภาคการศึกษาในระบบทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดม ศึกษาอย่างสำนักวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น ต่างก็มีทิศทางในการปรับบทบาทในการเรียนรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรมลงไปชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น มีการร่วมมือเป็นเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา เทศบาลนครขอนแก่นและชุมชน ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดโครงการทางศิลปวัฒนธรรม ขึ้นอีกหลายโครงการ

สำหรับชุมชน เมื่อเทศบาลนครขอนแก่น โรงเรียน และสำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น เข้ามาเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ก็ยิ่งเพิ่มศักยภาพความมั่นใจและความเข้มแข็ง ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชนมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ชุมชนสาวะถีที่นอกจากชุมชนจะเตรียม ความพร้อมภายในชุมชนโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพิธีกรรม ต่างๆ โดยมีท่านพระครูบุญชยากร เจ้าอาวาสวัดไชยศรี เป็นผู้นำ มีปราชญ์ชุมชน ครู และนักเรียน เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว ชุมชนสาวะถียังสร้างโอกาสให้กับชุมชนอื่น องค์การบริหารงาน โรงเรียนอื่นเข้า

มามีส่วนรวมในกระบวนการเรียนรู้ตามวิถีของชุมชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการปรับตัวปรับเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมบางอย่างให้สอดคล้องกับยุคสมัย เกิดเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม เกิดเป็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไว้วางใจกัน เปิดใจเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การผสานประโยชน์เพื่อให้เกิดพลังร่วมกันในการขับเคลื่อนทางวัฒนธรรม

สรุปแนวคิดและทัศนคติในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัครยาศัย

ในจังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบแนวคิดและทัศนคติต่างๆที่น่าสนใจ สามารถนำมาใช้เป็นแบบอย่างและแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัครยาศัยในจังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

การสืบทอดวัฒนธรรมที่อ่อนล้าไปแล้วให้กับเข้มแข็งขึ้นมาใหม่ โดยเน้นที่การนำเอาจารีต ประเพณี พิธีกรรมศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ ประยุกต์ขึ้นมาใหม่ เพื่อต่อยอดเชื่อมโยงกับสังคมสมัยใหม่ให้เกิดทัศนคติในการเรียนรู้และเห็นคุณค่าของวิถีท้องถิ่น เป็นการพัฒนาที่ถูกทิศทางและยั่งยืน

การบริหารจัดการงานวัฒนธรรมควรเน้นกระบวนการคัดสรรและมีส่วนร่วมทางสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การเรียนรู้ในชุมชนจึงจะเกิดและมีพลังมากพอที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนทางวัฒนธรรม

การเมืองท้องถิ่นที่เข้มแข็งต้องเน้นที่การกระจายอำนาจด้วยการพัฒนาบนฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบใหญ่จะต้องเริ่มที่ระบบการศึกษา

การปฏิรูปการเรียนรู้การสอนในระบบการศึกษาต้องเน้นที่ผู้เรียนและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ และควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเชื่อมโยงเข้าไปสู่วิถีการดำเนินชีวิตด้วยเสมอ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของท้องถิ่นองค์ความรู้ต่างๆของชุมชนจะค่อยๆปรากฏเมื่อความรู้นั้นเป็นความรู้ที่เอื้อประโยชน์และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ปัจจัยภายนอกมีส่วนทำให้กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนกลับมาองเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นและเกิดเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เป็นพลังซึ่งกันและกัน

การฟื้นฟูประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรมขึ้นมาใหม่จะเป็นสะพานเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคม

ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้แบบศิลปะสาธารณะกุศลเนื่องจากเป็นกระบวนการศิลปะสร้างคน

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหากรู้จักใช้ให้เหมาะสม สามารถเอื้อประโยชน์ให้เกิดกระแสท้องถิ่นร่วมสมัยสวนกลับ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของยุคสมัย

การศึกษาในระบบควรปรับบทบาทในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนให้เป็นการเรียนรู้นอกตำราและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นให้มากขึ้น

แบบจำลองความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัครยาศัย
ในจังหวัดขอนแก่น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปจากแนวคิดและทัศนคติ ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัครยาศัยในจังหวัดขอนแก่นมาเป็นแนวทางในการจัดทำเป็นแบบจำลองความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัครยาศัย ในจังหวัดขอนแก่น ด้วยการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ 5 ด้าน คือ

- องค์ประกอบเชิงนโยบายขององค์กร
- การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการองค์กร
- การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการตลาด
- การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการเงิน
- ความเป็นไปได้ด้านเศรษฐศาสตร์

สรุปได้ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบเชิงนโยบายขององค์กร

เขียนโฮมศิลป์ เป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นอีสาน ที่หลอมรวมเอาปัจจัยสี่ที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต อันอุดมไปด้วยคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน สอดแทรกเข้าไปในวิถีการ

ดำเนินชีวิตของผู้คนสังคมร่วมสมัยด้วยกระบวนการเรียนรู้ กิน อยู่ ดู ฟัง ใช้ เพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างมิติภายนอกและมิติทางจิตวิญญาณแห่งการเข้าใจตนเอง โดยมีวิสัยทัศน์ที่จะร่วมกันสร้างอนาคตให้คนอีสานรุ่นใหม่ เห็นคุณค่า ยอมรับและปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชีวิตประจำวันด้วยความภาคภูมิใจ เฝ้ามองศิลปกรรมมีการกิจในการเป็นผู้เปิดประตูสู่สภาวะการเรียนรู้ ของบุคคลและชุมชนด้วยการลงมือปฏิบัติและการนำมาใช้ในวิถีชีวิตจริง โดยมีเป้าหมายเพื่อเปิดจิตวิญญาณในการเรียนรู้ เพื่อสร้างสมดุลในการพัฒนาภายนอกและภายในของบุคคลและชุมชน จนเกิดเป็นเครือข่ายความร่วมมือในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเครือข่ายปราชญ์ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นบนฐานของการทำงานพื้นฐานอาชีพที่ยั่งยืน

การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการองค์กร

เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งมีความคล้ายกับการดำเนินงานในการจัดตั้งกองทุน หรือ ระบบสหกรณ์ ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเป็นผู้ถือหุ้นด้วยระบบเครือข่าย ซึ่งมี 2 ลักษณะใหญ่ คือ เครือข่ายกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง เช่น นักปราชญ์หรือผู้รู้ในชุมชน พระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น ศิลปิน นักวิชาการ ครู อาจารย์ นักบริหารจัดการงานวัฒนธรรม เนื่องจากฐานของเครือข่ายของกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอยู่แล้ว แต่ยังไม่ได้ขยายวงกว้างไปถึงเครือข่ายชาวบ้านในชุมชนอื่นๆ และ อีกส่วนหนึ่งคือเครือข่ายที่เป็นชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์ ผู้ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทางศิลปวัฒนธรรมที่แท้จริง ซึ่งยังกระจุกกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดขอนแก่น เป้าหมายของการบริหารจัดการจึงอยู่ที่ การพัฒนาเครือข่ายทั้งสองกลุ่ม ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินเพื่อให้เกิดการพัฒนาทุนทางสังคมในด้านอื่นๆ จนกระทั่งสามารถกระจายการมีส่วนร่วม ผลประโยชน์และกำไรไปสู่หุ้นส่วนย่อยในเครือข่ายที่มีเป้าหมายเฉพาะในแต่ละเครือข่ายบนฐานของปัจจัยสี่

การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการตลาด

สรุปได้ว่า ลักษณะตลาดงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมโดยทั่วไปในจังหวัดขอนแก่น เน้นไปที่กิจกรรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของการเยี่ยมชม การจัดแสดง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่เน้นศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นมีน้อย หรือที่มีอยู่ก็ไม่เน้นการเรียนรู้เชิงลึกที่ให้ความสำคัญทั้งภายนอกและภายใน ขาดความหลากหลายและความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม ขาดการวางแผนงานที่ชัดเจนในเรื่องของการบริหารโครงการ กิจกรรมงบประมาณและการวางแผนการตลาดให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และที่มีอยู่ทั่วไปก็เน้นที่กลุ่ม

เป้าหมายที่เป็นนักเรียน นักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เฮียนโฮมศิลป์จึงมีเป้าหมายในการพัฒนาตลาดงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เกิดความหลากหลายแตกต่างจากตลาดเดิมที่มีอยู่ในจังหวัดขอนแก่น ด้วยการนำปัจจัยสี่ในการดำเนินชีวิตแบบอีสาน ตั้งแต่ วัฒนธรรมอาหาร ภูมิปัญญาการจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยแบบอีสาน ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไม้สอยเครื่องนุ่งห่ม และสุขภาวะองค์รวมแบบอีสานมา ผืนฟู ปรับเปลี่ยนประยุกต์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ กินอยู่ ดูฟัง ใช้ให้เป็น เพื่อสอดแทรกคุณค่าและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปในวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมร่วมสมัย โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงลงไปที กลุ่มชนชั้นกลางหรือคนรุ่นใหม่ที่มีมองหาทางเลือกในการดำเนินชีวิต กระทั่งเกิดเป็นเครือข่ายกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่จะเข้าไปสนับสนุนหรือส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเครือข่ายชาวบ้าน เกิดความเชื่อมั่นในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและเกิดการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมเป็นงานพื้นฐานอาชีพ เกิดจิตสำนึกในการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

ความเป็นไปได้ทางการเงิน

สรุปเงินลงทุนในปีแรก ที่เฮียนโฮมศิลป์ใช้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม พื้นดินตามอัยาศัยเป็นจำนวนเงิน 8,622,000 บาท

การระดมทุน คณะกรรมการดำเนินงานสร้างรายได้จากการจัดโครงการทางศิลปะและวัฒนธรรม เช่น การจัดแสดงหมอลำ จัดโครงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จัดจำหน่ายและประมวลผลงานทางศิลปะและวัฒนธรรม จัดทำผ้าป่าสามัคคีด้านศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการระดมทุนจากภาครัฐและธุรกิจเอกชนที่มีความสอดคล้องกับปัจจัยสี่ในการดำเนินชีวิต เช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหารและวัฒนธรรมการกิน ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม รวมทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพองค์รวมและธุรกิจสนับสนุนการ เป็นต้น

การพัฒนาทุน มีการสร้างรายได้จากการดำเนินงาน และ กิจกรรมของเฮียนโฮมศิลป์ เช่น การจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางศิลปวัฒนธรรม จากเครือข่ายครัวอีสานและศูนย์ศิลปะหัตถกรรมพื้นถิ่น รายได้จากการให้บริการที่พักและและการเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นผ้าไหมเมืองขอนแก่น รายได้จากการให้บริการด้านสนทนาการและสุขภาพจากศูนย์สุขภาพกายใจแบบสมาชิกถาวรและผู้ให้บริการทั่วไป รายได้จากการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ระยะสั้น และระยะยาวในเครือข่ายชุมชน รายได้ส่วนหนึ่งจะนำมาจัดตั้งเป็นสหกรณ์เครือข่ายการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม โดยมีสมาชิกชาวบ้านเป็นผู้ถือหุ้น

ความเป็นไปได้ด้านเศรษฐศาสตร์

จากแนวคิดและการดำเนินงานของเฮียนโฮมศิลป์สามารถที่จะพัฒนาให้เกิดทุนทางสังคมได้หลายอย่าง อาทิ ระบบการบริหารจัดการแบบเครือข่ายทำให้เพิ่มศักยภาพในการทำงาน และช่วยลดต้นทุนในการทำงานได้มากกว่าที่จะปลีกตัวไปทำแบบปัจเจกชน การสร้างเครือข่ายเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดจารีตประเพณีเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกัน การแบ่งปันกัน เกิดความไว้วางใจกัน ซึ่งทำให้องค์กรชุมชนเข้มแข็งมีพลังมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้ง่ายขึ้น ทั้งหมดถือเป็นทุนทางสังคมที่มีส่วนช่วยเหลือสังคมโลกการทำงานในชุมชนทำให้อยู่กันอย่างสันติมีความสงบมากขึ้นเกิดเป็นการพัฒนาภายในที่เข้าถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และทำให้เกิดความรู้สึกที่อยากจะรักษาสืบสานลักษณะที่ดีของภูมิปัญญาในชุมชนนั้นเอาไว้ นอกจากนี้การดำเนินงานของเฮียนโฮมศิลป์เป็นการเชื่อมโยงผลผลิตงานสร้างสรรค์เครือข่ายทั้งทางวัฒนธรรม เพื่อการเข้าคุณค่าและเครือข่ายในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจกับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน เป็นการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมที่พยายามก่อให้เกิดรายได้และพัฒนาไปสู่การสร้างงานสร้างอาชีพในท้องถิ่น เพื่อนำผลกำไรที่ได้จากการผลิตการสร้างสรรคงานศิลปวัฒนธรรมกลับคืนสู่ผู้คนในชุมชน

7.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความเป็นไปได้ในการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นในจังหวัดขอนแก่นโดยเน้นที่ศิลปะ หัตถกรรมพื้นบ้าน ประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่น ด้วยกระบวนการเรียนรู้และบริหารจัดการด้วยบริบทของความร่วมสมัยสวนกลับ น่าจะเป็นแนวทางที่ดีและเหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพราะมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอีสานเป็นอย่างยิ่ง อันเนื่องจากสายธารแห่งภูมิปัญญา ศิลปะ และวัฒนธรรมอีสานมีรากเหง้าที่ผสมผสานกันอย่างกลมกลืนกับพุทธศาสนา เพราะโดยเนื้อแท้ของพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดการยกระดับของจิตใจให้สูงขึ้น เป็นกุศลมากขึ้น หากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านศิลปวัฒนธรรมศึกษาและปฏิบัติจนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง จะทำให้การบริหารจัดการและการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน ระหว่างความจริง ความดี และความงาม มีความลุ่มลึก ได้ประโยชน์และเข้าถึงคุณค่า เป็นการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมที่นำไปสู่การเรียนรู้ด้วยใจที่ยังลึกกลงไปสู่การพัฒนาและการปรับเปลี่ยนภายในที่แท้จริง

ที่กล่าวเช่นนี้ มิได้หมายความว่าศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นอันเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา เท่านั้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาและการปรับเปลี่ยนภายใน และมีได้หมายความว่าศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นอื่น หรือศาสนาอื่นจะมีความอ่อนด้อยกว่าในเรื่องของการยกระดับจิตใจเพื่อพัฒนาไปสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนภายใน แต่เนื่องจากฐานทางพุทธศาสนามีแนวทางปฏิบัติที่คนส่วนใหญ่รวมทั้งผู้วิจัยคุ้นเคยซึ่งช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงและเข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังนั้น การศึกษาวิจัยในอนาคตควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัย ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นและกระบวนการปรับเปลี่ยนคุณภาพภายใน คุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการองค์กรทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่อไป

การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตาม อัยาศัยครั้งนี้มีการนำเสนอภาพรวมของแบบจำลองศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับเปลี่ยนบทบาทในด้านการบริหารจัดการและการเรียนรู้ขององค์กรทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในขอนแก่น ในอนาคตการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัยในจังหวัดขอนแก่น หรือท้องถิ่นอื่นๆ ควรมีการศึกษาในเชิงลึกเฉพาะด้านเกี่ยวกับการตลาดงานวัฒนธรรม การระดมทุนทางวัฒนธรรม หรือทุนทางเศรษฐกิจกับงานวัฒนธรรม เพื่อให้การดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนต่อไป